

Vážení posluchači,
nad rámec základního programu Univerzity třetího věku MU ve spolupráci s Ústavem religionistiky Filozofické fakulty MU Vám nabízíme krátkodobý kurz

Náboženské proměny Evropy

Forma výuky: prezenčně

V případě nepříznivé epidemiologické situace a v návaznosti na nařízení vlády ČR anebo vedení MU (přechod do žluté barvy [univerzitního semaforu](#)) může kurz kdykoliv přejít do distanční, tedy online formy.

Počet účastníků: maximálně 100 osob

Garant: Mgr. Jana Valtrová, Ph.D.

Termín: 18. 3. – 13. 5. 2022, vždy v pátek od 10:00 do 11:30 hod.

(18. 3., 25. 3., 1. 4., 8. 4., 22. 4. 29. 4., 6. 5, 13. 5., tj. 8 přednášek)

dne 1. 4. se přednáška výjimečně uskuteční v posluchárně P51

dne 15. 4. se přednáška nekoná z důvodu státního svátku

Místo konání: Fakulta sociálních studií (Joštova 10), posluchárna P31 (3. patro)

Cena: 400,- Kč (cena pro posluchače U3V na MUNI)

500,- Kč

Kurz seznámí posluchače s klíčovými momenty náboženských dějin Evropy s cílem představit různorodé zdroje a vlivy, které ji zásadním způsobem formovaly a které stojí v pozadí dnešní nábožensky rozmanité mapy Evropy.

Jednotlivé přednášky chronologicky sledují proměny evropské religiozity od vzestupu křesťanství z prostředí starověkých kultů, přes charakteristické podoby zbožnosti ve středověku a době reformace, až po otázky spojené se „sektami“ a kultury v moderní společnosti. Prostřednictvím dílčích sond se posluchači seznámí s podobami klíčových náboženských tradic v jejich vzájemném kontaktu i konfliktu, ale také s méně známými náboženskými proudy a jejich působením v kontextu dobových společenských změn. Přednášet budou přednášející z Ústavu religionistiky Filozofické fakulty MU.

Program kurzu včetně anotací k jednotlivým přednáškám naleznete na druhé straně této nabídky.

Při účasti na prezenčním kurzu U3V MU je třeba vždy dodržovat platná nařízení a opatření vlády ČR a Masarykovy univerzity podle [univerzitního semaforu](#).

V případě zájmu o kurz se přihlaste **prostřednictvím elektronické přihlášky** – odkaz je umístěn níže.

[Elektronická přihláška do kurzu Náboženské proměny Evropy](#)

Pokyny k platbě obdržíte ve formě faktury **nejpozději týden od podání přihlášky**, preferujeme platbu **bankovním převodem**. Je-li to možné, zvolte prosím tuto variantu. Poplatek za kurz prosím uhradte co **nejdříve**, bez ohledu na splatnost faktury, **nejpozději týden před zahájením kurzu**.

Mgr. Svatava Kalná v. r.
vedoucí Oddělení CŽV

Mgr. Jana Valtrová, Ph.D., v.r.
odborný garant kurzu

Program kurzu

1. Historické okolnosti vzestupu křesťanství 18. 3. 2022

Mgr. Aleš Chalupa, Ph.D.

Křesťanství, vznikající na území římské říše od 30. let 1. století n. l., představovalo během prvního století okrajový náboženský směr, jehož šíření naráželo na četné překážky. Přednáška zasazuje vznik křesťanství do obecného kulturního, náboženského a politického kontextu Římské říše, zdůrazňuje odlišnosti křesťanství v porovnání s převládajícím řecko-římským pohanstvím a osvětluje důsledky, které tyto odlišnosti měly nejenom během prvních kontaktů křesťanů s okolním světem, ale i později pro formování pojmu náboženství v pozdně antické, středověké a novověké Evropě.

2. Středověké křesťanství: proměny mariánského kultu 25. 3. 2022

PhDr. Iva Doležalová

Mariánský kult je jedním z nejvýraznějších projevů zbožnosti křesťanů středověkého světa, které zahrnují jak rozvíjení teologické, tak především rituální roviny zbožnosti zaměřené na postavu Panny Marie. Církví byl využíván jako nástroj k prosazování ideálních modelů pro život žen především ve vazbě na Mariino panenství a mateřství. Přednáška se zaměří na proměny v mariánské zbožnosti vyjádřené v mnohotvárných typech/rolích Marií – Madonny, Královny, Matky, nevěsty, iniciátorky zázraků, jak je možné je nalézt v různých vrstvách středověké společnosti a jsou vyjádřené v písních, literárních textech a výtvarném umění včetně architektury. V této souvislosti se bude přednáška zabývat především významem Marie v prostředí lidové zbožnosti, na níž je možné ukázat, s jakými tématy se křesťané díky Marii během svého života identifikovali.

3. V kontaktu s „jiným“: islám, východní křesťanství a asijské tradice 1. 4. 2022 v evropské kultuře v posluchárně P51!

Mgr. Jana Valtrová, Ph.D.

Přednáška se zaměří především na období středověku a novověku, kdy náboženská jinakost představovala zásadní výzvu křesťanskému obrazu světa. Středověká a raně novověká legitimita a moc evropských panovníků a církve se ve vzájemné podpoře i občasném soupeření odvíjela od potřeby chránit a šířit poselství křesťanství. Jak se však světská i duchovní moc vyrovnávaly s faktickým úspěchem „jiných“? Jak reagovaly na rozmach islámu ve Středomoří, či na úspěšné misie východních křesťanů v Asii? Jaké místo v celkovém obrazu světa přisoudili evropští křesťané vyznavačům asijských náboženství?

Setkání s různými formami „jiných“ podnítila formování novověkého evropského náhledu na lidstvo jako celek i na obyvatele jednotlivých kontinentů. Některé ozvuky těchto představ slyšíme ve veřejném diskurzu i dnes.

4. Reformace jako proměna tělesné zkušenosti 8. 4. 2022

Dr. phil. Anna Michalík Kvíčalová, MA

Přednáška představí evropskou reformaci 15. a 16. století nejen jako soupeření teologických konceptů a dogmat, ale zejména jako radikální proměnu tělesné praxe. Přednáška ukáže, jakým způsobem byly nové náboženské principy promítnuty do každodenní zkušenosti a ustavovány specifickými médii, rituály, materiálními objekty, ale také lidským tělem. Na příkladu ženevského kalvinismu uvidíme, jak hluboce reformace proměnila způsob užití pěti smyslů v evropské kultuře.

5. Judaismus: Permanentní náboženská jinakost křesťanské Evropy 22. 4. 2022

PhDr. Dalibor Papoušek, Ph.D.

Jednou z významných skupin obyvatelstva, jež trvale problematizuje tezi o „křesťanské“ Evropě, jsou Židé, kteří působili jako důležitý civilizační element na evropském kontinentu již od raného středověku. Přednáška podává základní charakteristiku evropského Židovstva a podrobněji si všímá jeho rozdělení na sefardskou a aškenázskou větev, které v mnoha ohledech procházely odlišným vývojem. Hlavním faktorem při jejich utváření byly rozdílné historické kontexty islámu a křesťanství, s nimiž byl sefardský a aškenázský judaismus v průběhu dějin konfrontován.

6. Počátky jógy v Evropě

29. 4. 2022

Mgr. Milan Fujda, Ph.D.

Přestože obliba jógy na Západě se může jevit jako důsledek vlivu New Age a postmoderní doby, sahají počátky masového zájmu o jógu již do poslední třetiny 19. století. Zájem o „východní filosofie“ na Západě je projevem společenských změn přicházejících s industriální érou a reakcí na ně. Z řady důvodů souvisejících se zvláštní dynamikou modernizace Západu a rozvoje jeho koloniální nadvlády nad Východem právě učení přinášená z Indie mohla odpovídat na specifické potřeby západní moderní střední třídy. Ani oblast českých zemí v tomto ohledu nebyla výjimkou. Přednáška představí povahu této dynamiky modernizace a kolonialismu, která umožní zdůvodnit, proč mají lidé na Západě v oblíbě „východní učení“.

7. Buddhismus v Rusku: od carských dob po současnost

6. 5. 2022

doc. PhDr. Luboš Bělka, CSc.

Mezi historicky první evropské země, ve které buddhismus zapustil své kořeny, patří Rusko. Nejprve se v jeho asijské části, okolo jezera Bajkal, od roku 1717 objevují první tibetští lamové. Buddhismus se postupně se souhlasem carské moci etabloval také v dalších, evropských částech Ruska včetně Petrohradu. Po sovětském období represálií přežil v Burjatsku, Kalmycku a Tuvě, kde od rozpadu Sovětského svazu zažívá období obnovy. Přednáška přiblíží, jak historické souvislosti, tak i současnou podobu tohoto v Rusku poněkud „exotického“ náboženství.

8. Nová náboženská hnutí: hrozba, nebo zdroj náboženského oživení?

13. 5. 2022

Mgr. Jakub Cigán, Ph.D.

Nová náboženská hnutí, ať už jde o směry vycházející z tradičních církví, či hnutí kombinující prvky různých náboženských tradic, jsou často ve veřejném povědomí spojována s představou o „nebezpečných sektách“ vedených charismatickými a „podivnými vůdci“. Nové a netradiční náboženské směry jakož i jejich představitelé jsou nezdědka terčem kritiky, přestože v České republice již působí po desetiletí.

Nakolik lze nová náboženská hnutí pokládat za „nebezpečné sekty“? Mohou přinést i jiné impulzy, včetně náboženského oživení? Přednáška představí problematiku nových náboženských hnutí a reakcí na ně. V souvislosti s tím bude pojednáno také o konverzi, tedy procesu, jak se jedinec stává členem náboženské skupiny. A právě v otázce členství a začleňování věřících do společenství nabízí nová náboženská hnutí zajímavý zdroj inovací.